

Bi8600: Vícerozměrné metody

3. cvičení

Shluková analýza

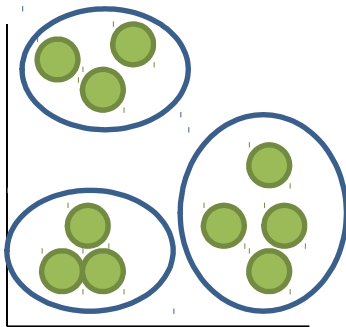
Shluková analýza – jaký je cíl?

Shluková analýza – jaký je cíl?

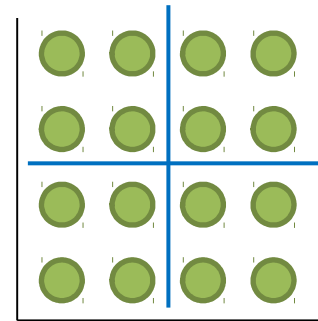
- Seskupení objektů do shluků podle toho, jak si jsou podobné – chceme co nejpodobnější objekty v rámci shluků a co nejodlišnější mezi shluky.
- Shluková analýza vychází z asociační matice vzdáleností objektů (Q mode) nebo závislosti parametrů (R mode).
- Můžeme provést dvě hlavní chyby: špatný výběr metriky a špatný výběr algoritmu shlukování.
- Smysluplnost výsledků shlukování závisí jednak na objektivní existenci shluků v datech, jednak na arbitrárně nastavených kritériích definice shluků.

Jednoznačné odlišení

existujících shluků v datech

Vytvořil Institut biostatistiky a
analýz, Masarykova univerzita

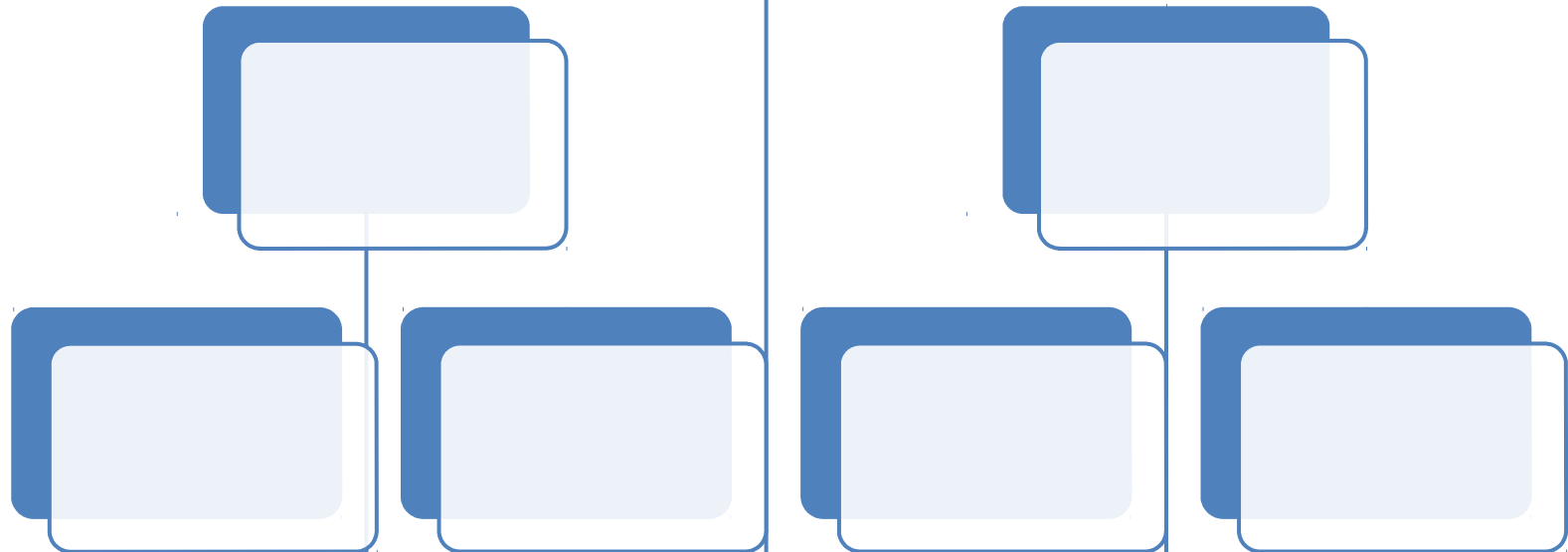

Shlukovou analýzu lze provést i na
datech bez objektivní existence
shluků

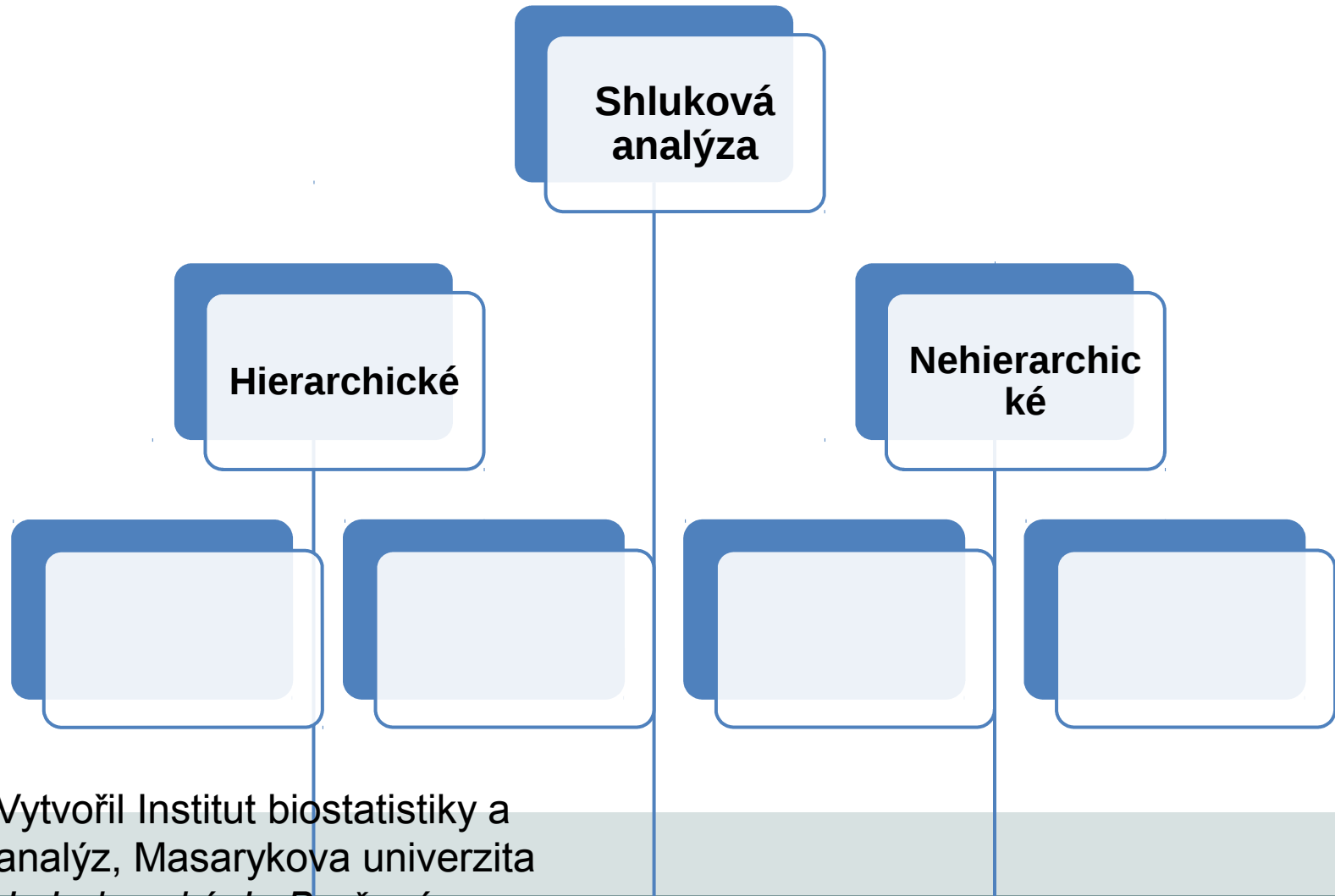
Shluková analýza: typy metod

Shluková
analýza

Shluková analýza: typy metod

Shluková analýza: typy metod

Hierarchické

shluky jsou definovány postupným skládáním objektů

Divizivní

Objekty jsou nejprve rozděleny do dvou shluků, tyto shluky jsou dále rozděleny atd.

Aglomerativní

Po spojení první dvojice objektů dochází k postupnému napojování dalších objektů.

Nehierarchické

Shluky jsou definovány v jednom kroku

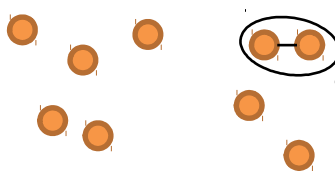
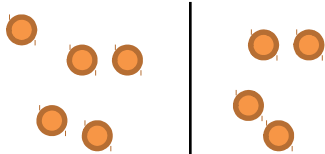
Divizivní

Objekty jsou rozděleny do předem nastaveného počtu shluků.

Aglomerativní

sít' spojených bodů

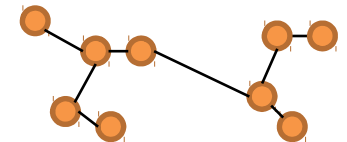
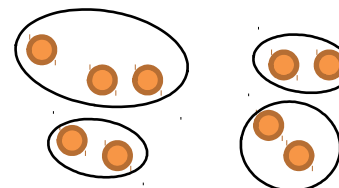
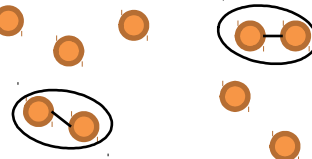
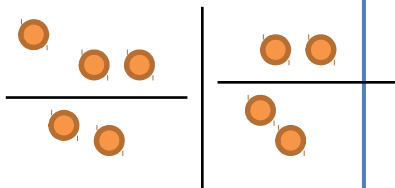
1. Krok

Kolik shluků chceme definovat? Například 4

Minimum spanning tree, Prim network

2. Krok

X. Krok

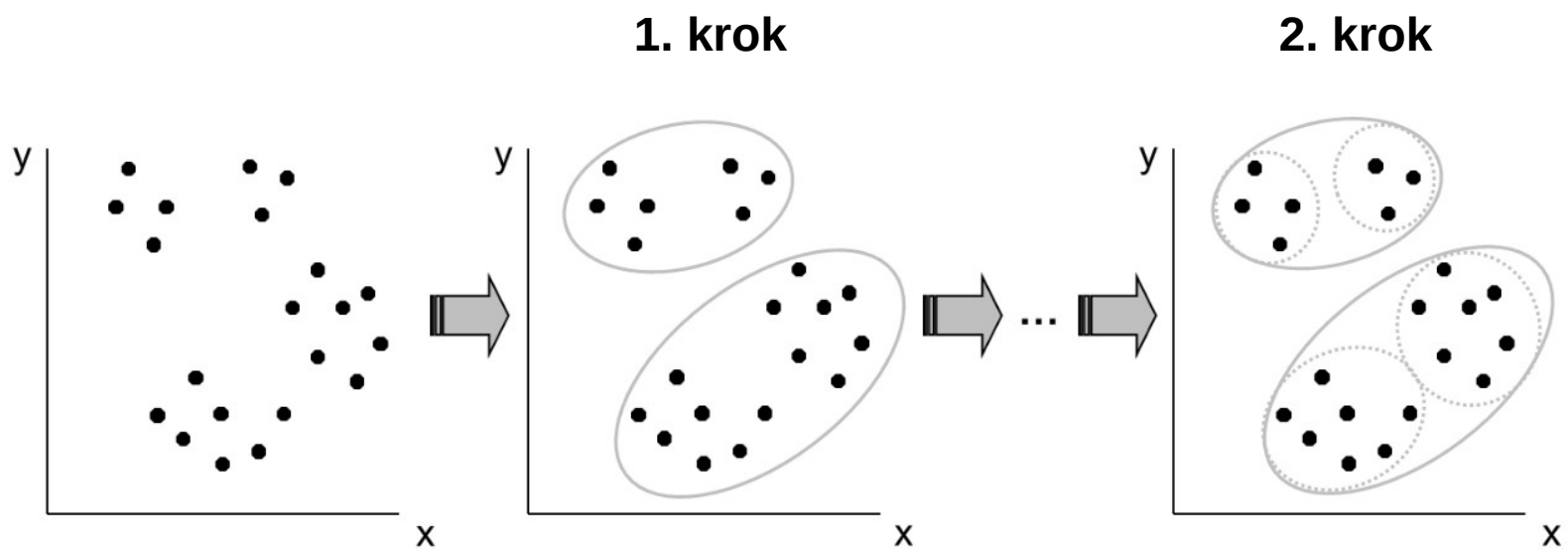
Vytvořil Institut biostatistiky a
analýz, Masarykova univerzita

Atd.

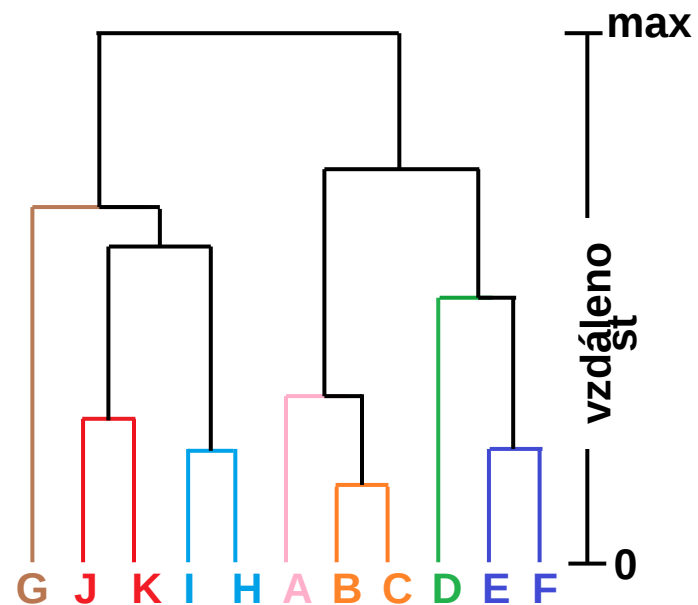
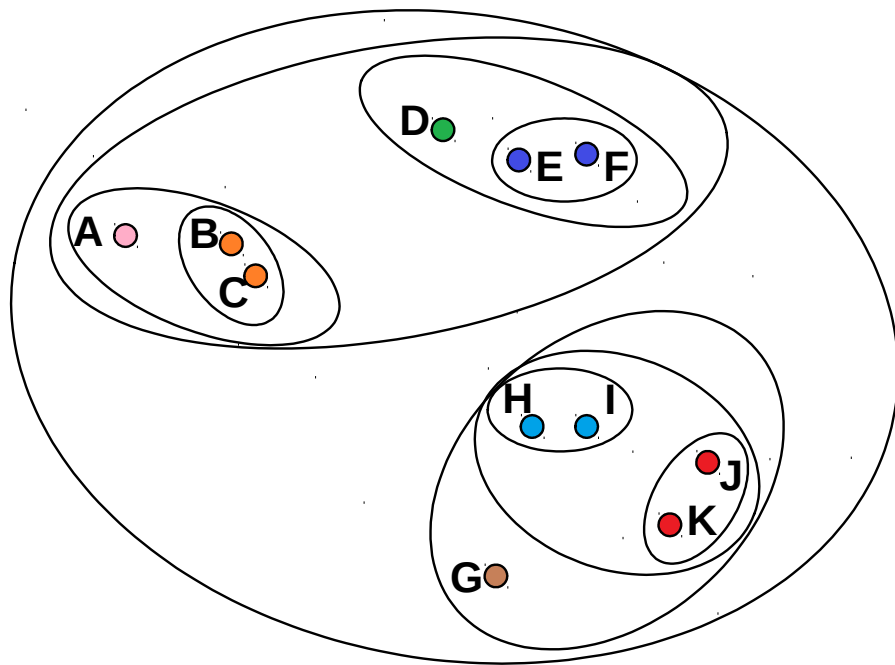
Výpočet ukončen

Výpočet ukončen

Pojmenujte shlukovací algoritmus I

Hierarchické aglomerativní algoritmy

Otázka: Jak určíme vzdálenost objektu od shluku?

Pojmenujte shlukovací algoritmus II

1)

2)

centroid

3)

4)

5)

Pojmenujte shlukovací algoritmus II

1) Metoda nejbližšího souseda („single linkage“)

- spojení na základě nejmenší minimální vzdálenosti dvou objektů

2) Metoda středospojná/centroidní („centroids“)

- spojení na základě minimální vzdálenosti centroidů (= průměrů) shluků

centroid
↓ ↘

3) Metoda průměrné vzdálenosti („average linkage“)

- spojení na základě minimální průměrné vzdálenosti všech párů objektů dvou shluků

4) Metoda nejvzdálenějšího souseda („complete linkage“)

- spojení na základě nejmenší maximální vzdálenosti dvou objektů

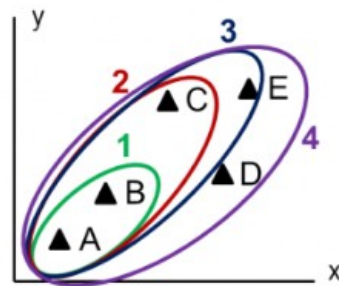
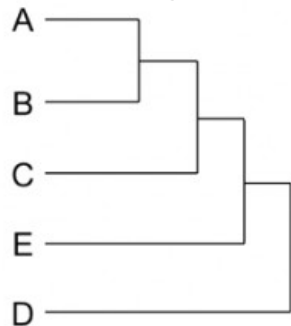
5) Wardova metoda („Ward's method“)

- shluky jsou vytvářeny tak, aby nově vzniklý shluk přispíval co nejméně k sumě čtverců vzdáleností objektů od centroidů jejich shluků
- vstupem je čtverec Euklidovy vzdálenosti

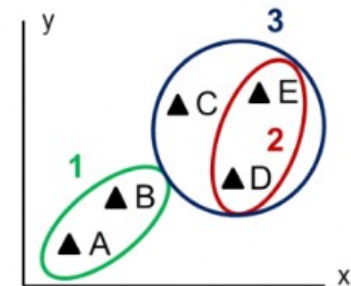
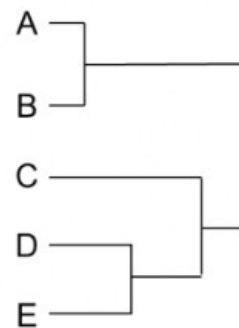
Řetězení objektů

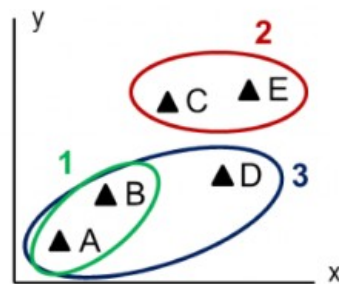
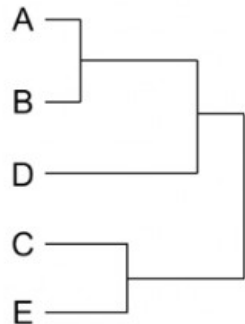
Metoda nejbližšího souseda

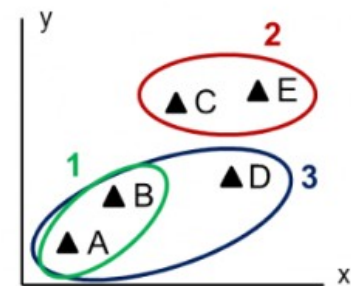
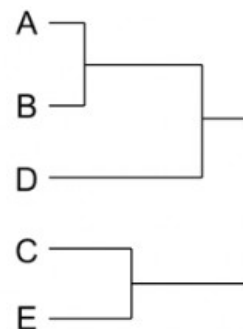
Centroidová metoda

Metoda nejvzdálenějšího souseda

Wardova metoda

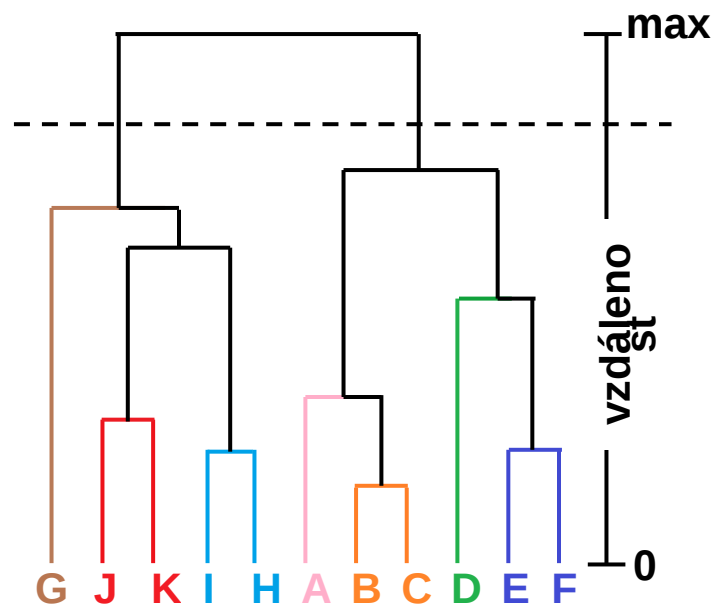
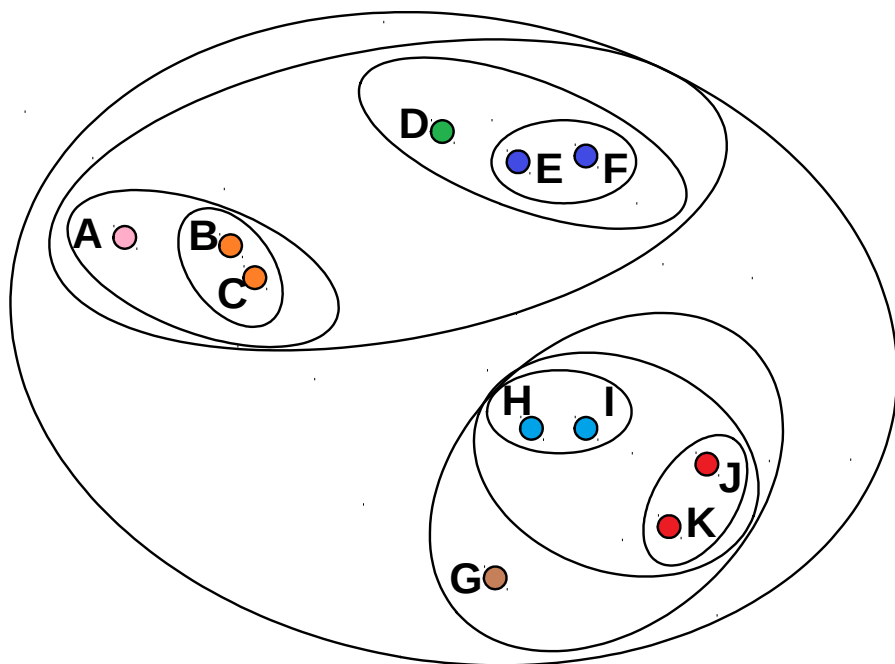

<https://portal.matematickabiologie.cz/index.php?pg=analiza-a-hodnoceni-biologickyh-dat--vicerozmerne-metody-pro-analizu-dat--shlukova-analyza--shlukova-hierarchicka-analyza--hierarchicke-shlukovani--hierarchicke-aglomerativni-shlukovani>

Shluková analýza – rozhodovací proces

- 1) Výpočet **asociační matice** (pozor na správný výběr metriky vzdálenosti / podobnosti).
- 2) Výběr shlukovacího **algoritmu**.
- 3) Volba **počtu shluků**.

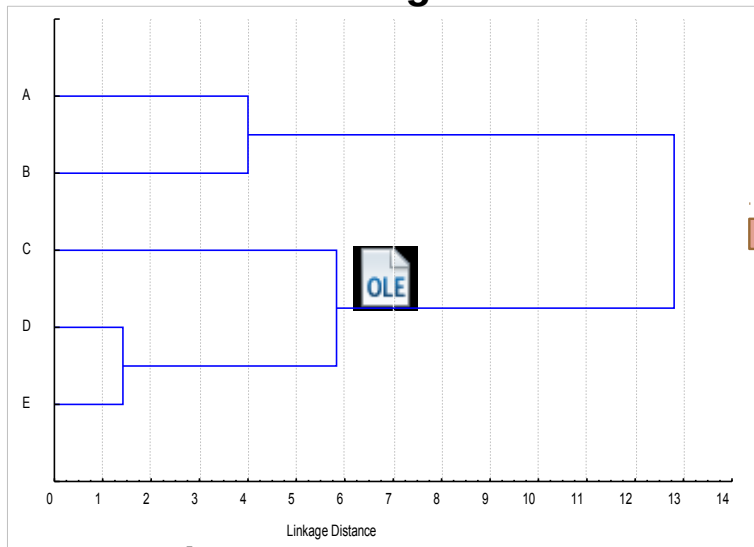
Výběr vhodného algoritmu

Kofenetická matice

- Matice dimenze $n \times n$ (n = počet objektů) popisující vzdálenost, kdy byly objekty poprvé spojeny do jednoho shluku.
- Hodnoty kofenetické matice závisí na typu algoritmu shlukování.

Dendrogram

Kofenetická matice

	A	B	C	D	E
A	0	4.0	12.7	12.7	12.7
B		0	12.7	12.7	12.7
C			0	5.7	5.7
D	Matice je symetrická podél diagonály			0	1.4
E					0

Vzdálenost, kdy došlo
k prvnímu spojení D+C

Kofenetický index

- Korelace kofenetické matice s původní maticí vzdáleností. Čím vyšší korelace, tím lepší algoritmus (algoritmus lépe popisuje realitu).

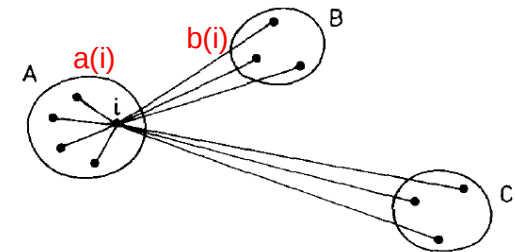
Vytvořil Institut biostatistiky a
analýz, Masarykova univerzita

Určení optimálního počtu shluků I

- **Subjektivní** rozhodování podle:
 - 1) počtu objektů ve shluku,
 - 2) vzdálenosti shluků,
 - 3) na základě charakteru dat.
-) **Objektivní** např. pomocí **Silhouette indexu**, kde $a(i)$ je průměrná vzdálenost objektu ke všem ostatním objektům v daném shluku a $b(i)$ je nejmenší průměrná vzdálenost objektu i k objektům ostatních shluků (odkazuje tedy na vzdálenost k sousednímu shluku).

$$s(i) = \frac{b(i) - a(i)}{\max\{b(i), a(i)\}}$$

-) Platí: $-1 \leq s(i) \leq 1$.
-) $s(i)$ blízké -1 značí špatné zařazení do shluku, blízké 1 správné zařazení do shluku, hodnoty blízké 0 značí, že objekt leží na hranici dvou shluků.
-) Počítá se průměr $s(i)$ v rámci shluků a do grafu vykreslujeme průměr $s(i)$ pro všechny shluky. Počet shluků s nejvyšší hodnotou celkového $s(i)$ odkazuje na nejlepší dělení souboru.

Vytvořil Institut biostatistiky a analýz, Masarykova univerzita
Nakonec ale stejně může vyhrát naše subjektivní rozhodnutí 😊

Určení optimálního počtu shluků II

- Objektivní pomocí **Mantelova testu**.
- Hodnotíme korelaci původní asociační matice vzdáleností a asociační matice (vypočítanou pomocí Gowerova indexu), která obsahuje 1, pokud jsou spolu objekty ve shluku a 0 pokud nejsou. R si matici určující současný výskyt ve shluku převede na vzdálenosti – tedy 0 pokud jsou spolu objekty ve shluku a 1 pokud nejsou.

shluky A, B+C, D+E

	A	B	C	D	E
A	1	0	0	0	0
B	0	1	1	0	0
C	0	1	1	0	0
D	0	0	0	1	1
E	0	0	0	1	1

matice vzdáleností

	A	B	C	D	E
A	0	1	1	1	1
B	1	0	0	1	1
C	1	0	0	1	1
D	1	1	1	0	0
E	1	1	1	0	0

vs.

asociační matice

	A	B	C	D	E
A	0	5.0	6.2	$\frac{11.8}{8}$	11.7
B	5.0	0	3.5	$\frac{11.0}{0}$	9.3
C	6.2	3.5	0	4.0	4.8
D	11.8	11.0	4.0	0	2.4
E	11.7	9.3	4.8	2.4	0

- **Kladná korelace (nízká vzdálenost → objekty jsou spolu ve shluku) nám říká, že objekty sobě podobné leží spolu ve shluku.**
- Počet shluků s nejvyšší hodnotou korelace odkazuje na nejlepší dělení souboru.

Vytvořil Institut biostatistiky a
analýz, Masarykova univerzita

Úkol č. 1

- Na základě asociační matice sestrojte dendrogram pomocí algoritmu nejvzdálenějšího souseda.
 - 1) Jaká je minimální vzdálenost dvou objektů?
 - 2) Vykreslete spojení objektů v dendrogramu a přepočítejte asociační matici.

	A	B	C	D	E
A	0	<i>Matice je symetrická podél diagonály</i>			
B	9	0			
C	3	7	0		
D	6	5	9	0	
E	11	10	2	8	0

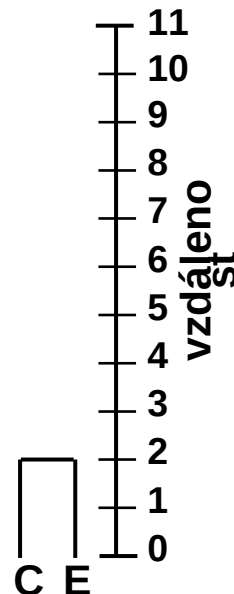
— ?
— vzdáleno
— 0

Úkol č. 1

- Na základě asociační matice sestrojte dendrogram pomocí algoritmu nejvzdálenějšího souseda:
 - Jaká je minimální vzdálenost dvou objektů?
 - Vykreslete spojení objektů v dendrogramu a přepočítejte asociační matici.

1. krok

2. krok

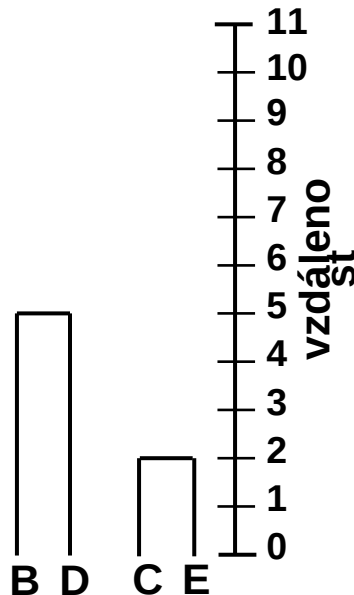
	A	B	D	C+E
A	0			
B	9	0		
D	6	5	0	
C+E	11	10	9	0

Úkol č. 1

- Na základě asociační matice sestrojte dendrogram pomocí algoritmu nejvzdálenějšího souseda
 - Jaká je minimální vzdálenost dvou objektů?
 - Vykreslete spojení objektů v dendrogramu a přepočítejte asociační matici.

2. krok

3. krok

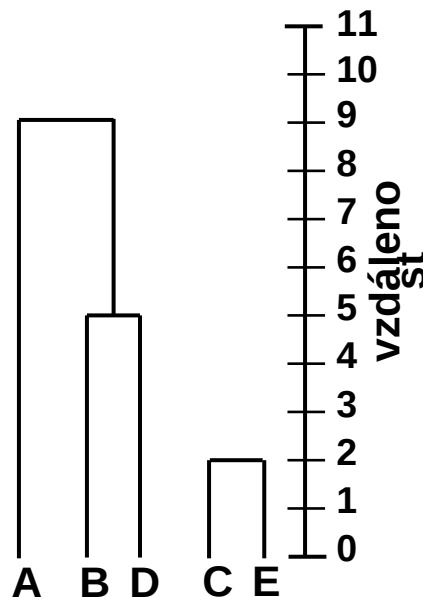
	A	B+D	C+E
A	0		
B+D	9	0	
C+E	11	10	0

Úkol č. 1

- Na základě asociační matice sestrojte dendrogram pomocí algoritmu nejvzdálenějšího souseda
 - Jaká je minimální vzdálenost dvou objektů?
 - Vykreslete spojení objektů v dendrogramu a přepočítejte asociační matici.

3. krok

4. krok

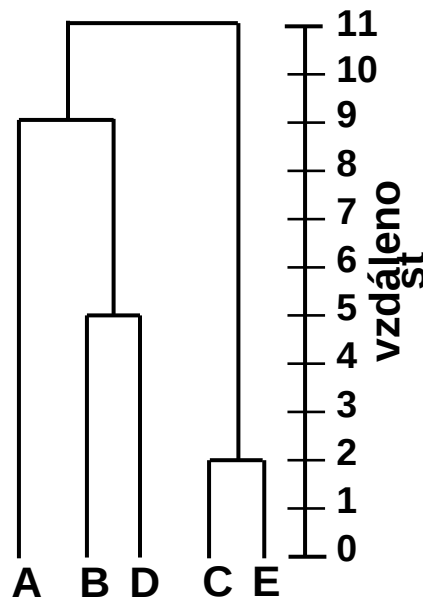
	A+B+D	C+E
A+B+D	0	
C+E	11	0

Úkol č. 1

- Na základě asociační matice sestrojte dendrogram pomocí algoritmu nejvzdálenějšího souseda
 - 1) Jaká je minimální vzdálenost dvou objektů?
 - 2) Vykreslete spojení objektů v dendrogramu a přepočítejte asociační matici.

4. krok

Všechny objekty jsou spojeny do jednoho shluku → již není co spojovat.

Funkce v R – shluková analýza

`cluster<-hclust(dist(data), method='single')` = provede shlukovou analýzu

`plot(cluster)` = vykreslí dendrogram

`cutree(cluster, k=3)` = klasifikuje objekty do 3 skupin podle vzdáleností v dendrogramu

`cutree(cluster, h=3)` = klasifikuje objekty do skupin na vzdálenosti 3 v dendrogramu